

Nedonášejí. Oznamují nekalosti. Jak v Česku funguje whistleblowing.

Leckdo uslyšel slovo „whistleblowing“ před několika dny vůbec poprvé. Jako whistleblower byl označen člen dozorčí rady Dopravního podniku města Prahy Michal Zděnek, který upozornil na nekalé praktiky při zadávání zakázek.

„V doslovném překladu je to ‚pískání na píšťalku‘, jinak řečeno upozorňování na nekalosti, neetické nebo přímo protiprávní jednání. Podobně, jako když rozhodčí pískají fauly ve sportu, tak whistlebloweri je ‚pískají‘ ve firmách a na úřadech,“ říká Jan Sláma, jeden ze zakladatelů společnosti NNTB.cz (Nenech to být), která jako první startup u nás začala vyvíjet bezpečné komunikační platformy pro školy a firmy.

Má whistleblowing i nějaký český překlad?

Nejčastěji se pojem překládá jako „oznamování“, které může být jak interní, tedy když whistleblower o neetickém jednání informuje třeba vedení společnosti, tak také externí, kdy oznamovatel upozorní třeba policii nebo média.

V české společnosti stále přetrvává negativní reakce na „udavačství“ z minulých let. Jak byste reagoval na argument, že se jedná o „prachsprosté donášení“?

Řekl bych, že vždy záleží na úmyslu oznamovatele. Je velký rozdíl mezi některými lidmi v minulém režimu, kteří „donášeli“ kvůli vlastnímu obohacení, a anonymními oznamovateli, kteří se jednoduše snaží, aby se nekalosti včas odhalily a nám všem se žilo líp. Je důležité si položit otázku, zda je lepší ten, kdo krade, nebo člověk, který to oznámí. Pokud se nám nelíbí korupce, šikana nebo třeba diskriminace, můžeme proti ní bojovat alespoň podporou těch, kteří se ji nebojí odhalit. Být whistleblower je dost náročné a vyžaduje to vysoké morální hodnoty. Pokud se někdo nebojí vystoupit z davu a nenechá nekalosti být, zaslouží si spíš uznání.

Ještě dříve, než ji začaly poptávat firmy, jste vaši oznamovací platformu nabídli školám. Je to taková schránka důvěry?

Přesně tak, funguje to jako online schránka důvěry. Žák jednoduše vybere svoji školu a přes web nebo aplikaci NNTB napíše anonymně zprávu pověřené osobě na škole, kdo v kolektivu se necítí dobře a co přesně se děje. Ta pak může podle našich instrukcí reagovat a situaci začne řešit. Ve školním prostředí tak pomáháme odhalovat hlavně šikanu a podobné problémy.

Můžete uvést na reálném případu, co vše může oznamovatel říct a jak ho systém chrání?

Ve školách je to typicky šikana – ať už verbální, fyzická, nebo kyber. Na univerzitách se jedná hlavně o sexuální obtěžování. Ve firmách už jde o desítky různých témat, od těch s personální tematikou (diskriminace...) až po různé compliance oblasti, jakými může být třeba korupce. Systém ho chrání především tím, že nezná jeho identitu.

Je oznamovatel za každých okolností skutečně anonymní?

V případě využití NNTB ano, pokud se sám nerozhodne z anonymity vystoupit a uvést své jméno.

Škola má stovky žáků a desítky vyučujících. V jak velkých firmách vaše platforma funguje nejlépe?

Největší smysl dává whistleblowing ve firmách s více než 100 zaměstnanci. Jakmile jich už jsou stovky nebo tisíce, případně jsou decentralizovaní (logistika, retail...), stává se z něj velmi užitečný nástroj na budování etické firemní kultury a sběr zpětné vazby.

Jak se lidé k aplikaci dostanou?

Zaměstnanci se mohou dostat k oznamovacímu formuláři a následujícímu chatu mnoha způsoby – přes web NNTB, skrz firemní web, aplikaci, intranet, letáčky s QR kódem... Klíčová je jednoduchost. Pokud se někdo odhodlá na neetické jednání upozornit, mělo by mu toho stát v cestě co nejméně.

Můžete říct, kolik firem v Česku, ale i v zahraničí vaši aplikaci má?

Celkem NNTB.cz (v zahraniční FaceUp.com) používá více než dva tisíce organizací, z toho asi tři stovky firem. Většina klientů je zatím v Česku, ale pomalu se to obrací – teď už se zapojuje mnohem více nových uživatelů ze světa.

Děláte si statistiku, jak často aplikaci zaměstnanci použijí?

Můžu uvést třeba příklad obchodního řetězce Sportisimo, který má čtyři tisíce zaměstnanců a dostávají 15 podnětů měsíčně. Whistleblowing používají zejména pro personální záležitosti či různé zlepšovací návrhy. V případě těch klasických whistleblowingových témat, kterými mohou být právě krádeže, korupce, zpronevěra, se může ve firmě se stovkami zaměstnanců jednat o jednotky podnětů ročně.

Máte i zpětnou vazbu, jaké podněty lidé nejčastěji dávají?

Co firma, to úplně jiné typy podnětů. Záleží hodně na firemní kultuře a tom, jak zavedení podobného kanálu vedení firmy odprezentuje. Často se zaměstnanci ptají na různé otázky, zkrátka řeší s pověřenou osobou cokoliv, o čem pro ně není snadné mluvit osobně.

Vyžívají platformu jen řadoví zaměstnanci nebo třeba i střední management?

Vlastně kdokoliv. A často to nemusí být pouze zaměstnanci – firmy zpřístupňují whistleblowingové nástroje také svým dodavatelům nebo třeba zákazníkům.

Mohl byste popsat, jak celý systém funguje? Kam oznamovatel posílá vzkaz, kdo je adresátem, jak se dotýčný dozví, že se začalo ve věci jednat?

Pokud se zaměstnanec rozhodne na něco přes NNTB upozornit, může se třeba na firemním webu prokliknout na její oznamovací formulář. Tam vybere, čeho se odesílaný podnět týká, a buď písemně, nebo hlasovou zprávou problém popíše.

Následně ho jedním kliknutím odešle a systém mu automaticky vygeneruje přístupový kód, pod kterým se k odeslanému podnětu může kdykoliv vrátit, doplnit další informace nebo formou chatu odpovědět firemnímu řešiteli na jeho otázky. Tím může být třeba HR manager, ombudsman, compliance manager nebo externista, třeba ze spolupracující advokátní kanceláře. Řešitel problému má přístup do své vlastní online administrace, kde může se všemi podněty pracovat, celý systém nastavuje a komunikuje s oznamovateli.

Co když chtěl oznamovatel někoho poškodit a celé je to výmysl? Je nějak postižitelný?

Může to být překvapující, ale s podobnou situací se prakticky nesetkáváme. Občas se může stát, že někdo odešle falešný podnět třeba v naštvanosti, ale jakmile se řešitel v chatu doptá na pár otázek, buď to rychle odhalí nebo oznamovatel napíše, že aplikaci jen testoval.

WHISTLEBLOWING V ČESKU

Aktuálně je platná Evropská směrnice o ochraně oznamovatelů, která vešla v platnost loni v prosinci. Výklady její přímé účinnosti na organizace v Česku se různí, ale jisté je, že by od prosince měly mít whistleblowing zavedené minimálně samosprávy nad 10 tisíc obyvatel. „Kromě směrnice máme také návrh českého zákona o ochraně oznamovatelů, který tuto povinnost rozšíří na celou řadu dalších subjektů včetně všech organizací s více než 50 zaměstnanci. Zatím je v plánu schválení zákona na konec roku. I bez ohledu na zákon ale spousta firem whistleblowing zavádí, protože vnímají jeho přidanou hodnotu,“ říká Jan Sláma z NNTB.cz.

V poslední době se whistleblowing řeší hlavně z pohledu nové legislativy, která má oznamovatelům protiprávního jednání garantovat zákonnou ochranu. Trh nabízí řadu kurzů, kde zájemce proškolí.

Autor: [Bohdana Jarošová](#)

https://www.idnes.cz/finance/prace-a-podnikani/whistleblowing-platforma-nntb-oznamovani-anonymita.A220701_671690_podnikani_sov